

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цигура Г.О.

к.с.-г.н., доцент, докторант
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Ще у 1992 році міжнародною спільнотою освіту визнано одним із рушійних чинників сталого розвитку (Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). У 2005 році ЄЕК ООН була прийнята Стратегія освіти для сталого розвитку. У тексті Стратегії зазначено, що освіта в інтересах сталого розвитку повинна тривати протягом усього життя, охоплювати всі елементи життєвої сфери і повинна бути включена у навчальні програми на усіх рівнях здобуття освіти.

Незважаючи на те, що Україна істотно відстає від країн Європи з питань реалізації Стратегії сталого розвитку і впровадження освіти в інтересах сталого розвитку, поступові зрушення в цьому напрямку можемо спостерігати.

У 2015 році в Україні було видано Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»».¹

У 2017 році вийшов новий закон «Про освіту», згідно з яким метою освіти є підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.² Статтею 6. Закону «Про освіту» визначено засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, які цілком співзвучні з положеннями Стратегії сталого розвитку: людиноцентризм; верховенство права; якісна освіта; рівний доступ до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища; відповідальність перед суспільством; інтеграція з ринком праці; свобода вибору; гуманізм; демократизм; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської культури та культури демократії; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір; нетерпимість до проявів корупції та хабарництва; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

Для досягнення мети освіти кожного рівня визначено формування відповідних компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Серед ключових компетентностей випускника закладу загальної середньої освіти визначено зокрема: здатність спілкуватися іноземними мовами; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей, культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність та ін. Ці компетентності є необхідними для реалізації Стратегії сталого розвитку та її 17-ти Цілей і наведені у положеннях «Нової української школи»³ та оновлених

¹ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента від 12.01.2015 р. № 5/2015. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (On the Strategy for Sustainable Development "Ukraine 2020": Presidential Decree No. 5/2015 of 12.01.2015. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>).

² Про освіту : Закон України від 09.08.2019 р. № 2145-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (On education: Law of Ukraine dated 05.09.2017 № 2145-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).

³ Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи МОН, 2016. Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczija.pdf> (New Ukrainian School. Conceptual Principles for Reforming the Secondary School. MES (2016). Retrieved from:

навчальних програмах з різних предметів для закладів загальної середньої освіти,¹ зокрема у навчальних програмах з фізичної культури (для 5–9 класів навчальна програма затверджена наказом МОН № 1407 від 23.10.2017; для 10-11 класів навчальна програма розроблена відповідно до наказу МОН № 451 від 22.03.2017 р.).

Для підготовки майбутнього учителя фізичної культури до формування в учнів належних компетентностей з 2019 року відповідні зміни передбачено змістом стандарту вищої освіти України за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.² Наприклад, серед загальних компетентностей випускника вказано здатність усвідомлювати цінність громадянського суспільства і необхідність його сталого розвитку, здатність розуміти закономірності розвитку фізичної культури і спорту залежно від їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство; серед спеціальних компетентностей – здатність до організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності, здатність зміцнювати здоров'я людини за допомогою різних чинників здорового способу життя, в т.ч. раціонального харчування.

Для формування у майбутніх фахівців фізичного виховання цих та інших компетентностей, які дозволять здійснювати освітню діяльність з питань сталого розвитку, потрібна належна підготовка. З цією метою нами розроблено адаптований для студентів факультетів фізичного виховання курс «Основи сталого розвитку суспільства».³ Впровадження цього курсу в навчальні плани закладів освіти, які займаються підготовкою фахівців фізичного виховання дозволить охопити освітньою діяльністю з питань сталого розвитку всі регіони України. Адже, аналізуючи інформацію щодо закладів вищої освіти, які займаються підготовкою фахівців фізичного виховання, нами виявлено, що такі заклади є в кожній області: Київська область має їх найбільшу кількість – 8, Запорізька обл. – 5, Харківська обл. – 4, Волинська, Хмельницька, Тернопільська і Миколаївська області – по 3 заклади, Рівненська, Львівська, Черкаська, Сумська, Полтавська, Одеська – по 2 заклади, решта областей – по 1 закладу.⁴ Також у більшості областей України (крім Закарпатської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської і Херсонської) є коледжі та училища, де студенти отримують підготовку вище згаданого напрямку.⁵ Всього в нашій державі на цей час налічується 87 навчальних закладів, які проводять підготовку фахівців фізичного виховання і спорту. Випускники працевлаштовуються як у навчальних закладах різного освітнього рівня, так і у закладах фізичної культури і спорту – спортивних клубах, дитячо-юнацьких спортивних школах, центрах олімпійської підготовки, фізкультурно-оздоровчих закладах тощо.

Отже, зважаючи на пристойну кількість в Україні навчальних закладів, які займаються підготовкою фахівців фізичного виховання, враховуючи професійну діяльність їх випускників у секторах формальної і неформальної освіти та зміни в нормативно-правовій базі, можемо стверджувати, що, за умов належної підготовки фахівців, фізична культура і спорт є

<http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczya.pdf>.

¹ Освітні програми. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (Educational programs. Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>).

² Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. К.: МОН, 2019. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf> (Higher Education Standard of Ukraine for Special 017 "Physical Culture and Sports" Scientific Knowledge 01 "Education / Pedagogy" for pre-school (bachelor) higher education level. (2019). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf>).

³ Цигура, Г. О. (2019). Підготовка студентів факультету фізичного виховання до освітньої діяльності з питань сталого розвитку. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки, Вип.3 (159).* С.236-241. (Tsyhura, H. O. (2019). The training of physical education faculty students for educational activities on sustainable development. *Bulletin of the T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"* Series: Pedagogical Sciences, Issue 3 (159), 236-241).

⁴ Довідник ВНЗ. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-76-0.html> (Directory of higher education institutions. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-76-0.html>).

⁵ Коледжі України. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/college/search-41-0-0-1063-0.html> (Colleges of Ukraine. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/college/search-41-0-0-1063-0.html>).